

ФИЛОСОФИЯ ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ ФАКУЛЬТЕТІ
ЖАЛПЫ ЖӘНЕ ҚОЛДАНБАЛЫ ПСИХОЛОГИЯ КАФЕДРАСЫ
ҚАЗАҚ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚОҒАМЫ
АКАДЕМИК Т. ТӘЖІБАЕВ АТЫНДАҒЫ ЭТНОПЕДАГОГИКА ЖӘНЕ
ЭТНОПСИХОЛОГИЯ ОҚУ-ЗЕРТТЕУ ОРТАЛЫҒЫ

ҚАЗАҚ ҒЫЛЫМИ ПСИХОЛОГИЯСЫНЫҢ 100 ЖЫЛДЫҒЫНА АРНАЛҒАН
«ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҒЫЛЫМ МЕН ТӘЖІРИБЕНІҢ ҚАЗІРГІ КЕЗДЕГІ ДАМУ
ҮРДІСТЕРІ ЖӘНЕ БОЛАШАҒЫ» АТТЫ
VII ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК КОНФЕРЕНЦИЯ ЖӘНЕ
ҚАЗАҚ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚОҒАМЫНЫҢ I ҚҰРЫЛТАЙ СЪЕЗІНІҢ
МАТЕРИАЛДАРЫ

МАТЕРИАЛЫ

VII МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
«ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОЙ
ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ НАУКИ И ПРАКТИКИ», ПОСВЯЩЕННОЙ 100-ЛЕТИЮ
КАЗАХСКОЙ НАУЧНОЙ ПСИХОЛОГИИ, И I УЧРЕДИТЕЛЬНОГО СЪЕЗДА
КАЗАХСКОГО ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА

MATERIALS

VII INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL CONFERENCE
«TENDENCIES AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF
MODERN PSYCHOLOGICAL SCIENCE AND PRACTICE»
DEVOTED TO THE 100 ANNIVERSARY OF THE KAZAKH
SCIENTIFIC PSYCHOLOGY AND I CONSTITUENT
ASSEMBLY CONGRESS OF KAZAKH PSYCHOLOGICAL SOCIETY

Алматы
«Қазақ университеті»
2017

Berkimbayev K.M., Mutanova D.Yu., Shafiyeva Z.A., Pralieva R.E. PSYCHOLOGICAL BASES OF CREATIVE STATES AND PROFESSIONAL CREATIVITY OF THE PERSON	161
Бердібаева С.Қ., Касымова М.Ж., Төрбек А.Б., Саитбекова Д.А. «ӘЛЕМДІК БІЛІМ КЕҢІСТІГІНДЕГІ ИННОВАЦИЯЛАР (ШЕТ ЕЛДІК КОНФЕРЕНЦИЯ ТӘЖІРИБЕЛЕРІНЕН)»	164
Бериккызы А. ДЕВИАНТНОЕ ПОВЕДЕНИЕ ШКОЛЬНИКА КАК СЛЕДСТВИЕ НЕБЛАГОПОЛУЧИЯ В СЕМЬЕ	167
Вишневская Г.С., Турсунгожинова Г.С., Кошкимбаева Р.Х. ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ КОНСУЛЬТИРОВАНИЕ В ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ СЛУЖБЕ ВУЗА.....	169
Дарибаева С.Қ. ЗИЯТЫ ТЕРЕҢ ЗАҚЫМДАЛҒАН БАЛАЛАРДЫ ӘЛЕУМЕТТІК БЕЙІМДЕУ МӘСЕЛЕСІ	172
Jangeldinova Z.B., Jangeldinova S.B SOME ASPECTS OF THE ORGANIZATIONAL-METHODICAL WORK OF A PSYCHOLOGIST UNDER THE CONDITIONS OF THE DARKEN SENSOR ROOM.....	174
Жиеналиев Ж.А. ЖАСӨСПІРІМДЕРДІ МАҚСАТТЫ ТҮРДЕ ӘЛЕУМЕТТЕНДІРУДІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ- ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ	177
Жолдасова М.К. КІШІ МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ПСИХИКАСЫНА МУЛЬТФИЛЬМДЕРДІҢ ӘСЕРІ.....	179
Ивченко Н.В., Иманғожа Н.С. ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДОВ НЛП В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ ВУЗА	181
Игнатович В.Г., Юревич Т.А. ПРИМЕНЕНИЕ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ КУЛЬТУРЫ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ.....	184
Иманалиева К.Е. ЖОҒАРҒЫ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУЫ МЕН ТҮЛҒАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ, ӨЗАРА БАЙЛАНЫСЫ	187
Карабалина А.А. ПСИХОЛОГИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА.....	188
Карауылбаев С.П., Жумабаева А.М. ВИРТУАЛДЫ ШЫНДЫҚ ОҚЫТУ ӘДІСІ МЕН ТӘСІЛІ РЕТІНДЕ.....	190
Карауылбаев С.П., Абдулла А.Е. ҮШТІЛДІЛІККЕ МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ БЕЙІМДЕУ МАҚСАТЫНДА КОМПЬЮТЕРЛІК 3D ДИДАКТИКАЛЫҚ СИМУЛЯТОРЛАРДЫ ҚОЛДАНУ	192
Kassymova G., Sangilbayev O. COPING WITH STRESS DURING EDUCATIONAL PROCESS.....	194
Коломиец О.М. ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ПРЕПОДАВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГА ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ	197
Компаниец К.В. ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА РОДИТЕЛЕЙ КАК КОМПОНЕНТ ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПОТЕНЦИАЛА СЕМЬИ.....	200
Колосова В.В. РАЗВИВАЮЩИЙ ПОТЕНЦИАЛ СОЦИАЛЬНОГО ПРОЕКТИРОВАНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ВЫПУСКНИКА ВУЗА.....	203
Қуанжанова Қ.Т. СТУДЕНТТЕРДІҢ КӨЗҚАРАСЫ НЕГІЗІНДЕ ЖОО ОҚЫТУШЫ ТҮЛҒАСЫ	205
Кульшарипова З.К., Гаврилова Т.В., Шевчик О.А. СОВРЕМЕННЫЙ ВЗГЛЯД НА СТАНОВЛЕНИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ НАУКИ: РАЗВИТИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ В КАЗАХСТАНСКОЙ СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ	208
Лесбек А.М., Таукелова А.Е. КІШІ МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ АНОМАЛЬДЫ БАЛАЛАРДЫҢ ОҚУҒА ДЕГЕН.....	211
Люсова О.В.	

Owing to this fact development of akmeology as science which opens factors, the conditions, mechanisms defining success of improvement and self-improvement of the person, completeness of his self-realization in a profession and life in general has big prospect in optimization of personal and professional development, achievement of creativity and acme – the highest blossoming of all forces and abilities of the personality, a spiritual and intellectual maturity.

You can use creativity in practice to increase risk of harming. It occurs because there is not enough experience of use of new, untried ideas and means for the solution of a certain problem or achievement of the purpose. But with experience and development of creativity the understanding will come, what original ideas are useful, and what harmful.

Some people in whom creativity developed unconsciously, feel uncertainly, uncomfortably because of the non-standard creative thinking. It is important to explain to such people that they are very useful, and to direct them in the necessary direction. Except development of creativity they should develop also and self-confidence. With development of creativity there is a belief that any, even the most absurd and unreal idea, will help to achieve a definite purpose. This belief is one of motives pushing to realization of revolutionary ideas and creation of the new, huge systems solving global problems. As Henry Ford told: "You can believe that can. You can believe that cannot. In both cases you are right".

Many successful people claim that 30-50% of success of their projects and the companies bring creative, original ideas generated by them, or specially employed professionals with well developed creativity. Also they note a vicious circle – creativity gives new progress, and they, in turn, are source of creativity and inspiration. It means that the person and creativity are whole that there cannot be a friend without friend. Therefore constantly it is necessary to give development of creativity and the creative abilities is will always have useful impact on success and not to stop being engaged in creative activity, after all it – the main means in realization of mission.

Reference

1. N.A.NAZARBAEV and EURASIANISM: collected articles and speeches of the Head of the state. In E.B. Sydykov (Eds.). (2012). Astana: Izdatelstvo ENU named by L.N. Gumileva, pp. 222.
2. Creativity as key competence of the teacher. The monograph / Under the editorship of the prof. M. M. Kashapov, dots. T.G. Kiselyova, dots. T.V. Ogorodova. Yaroslavl: FIPK "Indigo", 2013. – 392 pages.
3. V. V Kozlov. Theoretical and experimental bases of intensive integrative psychotechnologies in social psychology: The thesis on competition of an academic degree of the doctor of psychological sciences. Yaroslavl: YaRGU, 1999. – 336 pages.
4. Goats V.V., Maykov V. V. Transpersonal psychology: Sources, history, a current state / V. V. Kozlov – M.: JSC Nuclear Heating Plant Publishing House, 2004. – 603 pages.
6. Ushakov D. V., Creativity and "Darvinian" way of its description// "The psychological magazine", 2000, t. 20, No. 3, page 103-110.
7. Brushlinsky A.V. Myshleniye i prognozirovaniye / A. V. Brushlinsky – M.: Mysl, 1979.

Бердібаева С.Қ., Касымова М.Ж., Төрбек А.Б., Саитбекова Д.А.
*(Қазақстан Республикасы, Алматы қаласы,
әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті)*

«ӘЛЕМДІК БІЛІМ КЕҢІСТІГІНДЕГІ ИННОВАЦИЯЛАР (ШЕТ ЕЛДІК КОНФЕРЕНЦИЯ ТӘЖІРИБЕЛЕРІНЕН)»

Білім беру процесіндегі инновациялық процестің мәні мен түсінігі, ғылымдағы прогресс, әлеуметтік өзгерістер білім беру процесін модернизациялау қажеттілігіне әкелді. Интеллектуалды өнімдерді сату арқылы Білімдер экономикасын жасау көптеген мемлекеттердің арманы.

Шет елде өтетін халықаралық конгресстер болсын, конференциялар болсын, қайсысын алсаңызда білім мен ғылымның нақты практикалық аспіктілері және оқыту процесіндегі инновациялар көп зерттеледі.

22-27.07.2012 аралығында Оңтүстік Африка мемлекетінің Кейптаун қаласында өткен, өзіміз қатысқан, 4 жылда бір рет болатын, 30-шы бүкіл әлемдік психологтардың конгресс жұмыстарын талдасак, барлық зерттеулер адамдардың күнделікті өмірлеріне қажетті мәселелерді зерттеп, оларға психологиялық көмек беру бағытын белгілейді және білім саласындағы инновацияларға көп екпін жасалатынын көруге болады.

Конгресте психологияның әртүрлі облысы бойынша 300 лидерлік ғылыми баяндамалар талқыланды. Солардың біразына тоқталайық.

«Кластерлік жүйе: мұғалімдердің дамуына арналған инновациялық желілер» (Кейптаун университеті (University of Cape Town-Dr. Gideon Nomdo)- бұл зерттеуде Оңтүстік Африка жағдайындағы оқытушылардың біліктілігін көтеру үшін инновациялық желілердің кластерлік жүйесіне арналады.

Зерттеу көрсеткендей мұғалімдерді дамыту бағдарламалары қанағаттандырлықсыз болып отыр, себебі ол бағдарламалар зерттеулерге негізделмеген, сондықтанда күтілген нәтижені бермеген. Осыған байланысты бұл зерттеу инновацияларға негізделген кластерлік жүйені тиімді қолдану мұғалімдерді дамытуда көп сәттілік әкелегенін көрсетеді.

«Білім беру саласындағы лидерлер және инновациялық бағдарламаларға қатысуға бағытталған мұғалімдердің мотивациясы» -(Греция, Аристотель атындағы университет, Салоники қаласы, профессор Георгиос Глезос)- зерттеуде инновациялық бағдарламалар білім алу ретінде жоо мен оқытушылардың кәсіби деңгейлерін жақсартуға әсер ететіні баяндалады. Зерттеу мотивация теориясына сүйеніп, түсіну процесі негізінде мінез-құлықты түсіну, жұмыстың тиімділігін түсіну арқылы өзін жетілдіру идеясына негізделеді. Ұлттық саясат лидерлерді қолдау арқылы инновациялық іс-әрекетті дамытудың тәсілі ретінде қарастырылады.

«Білім беру технологияларын қолдануға мұғалімдердің қатынасы және жеке бастық инновациялану» (Нанкин инновациялық ғылымдар мен технологиялар университеті, профессор Тан Сяофэн, Қытай)- зерттеуде мұғалімдердің инновацияларға қатынасын олардың өздерінің жеке бастық инновациялануымен арақатысты қарастырады. Инновациялардың психологиялық тиімділігін негіздейді.

Сингапур 2015 жылы ақпан айында болған 4 -халық аралық (4nd Annual International Conference on Cognitive and Behavioral Psychology (CBP 2015) – 9 – 10 February 2015, Singapore)– когнитивті және бихевиоралды психология атты конференция жұмысына қатыстып, көптеген тәжірибелер жинадық, инновациялардың мәселелері көп айтылады.

Атап айтқанда «Оқыту процесіне қатысты оқу бағдарламаларын жетілдірудегі SWOT анализ жүргізу» деген зерттеуде (авторы Бетси Опп-Австралия), мұғалімдер қолданатын оқу бағдарламасын талдап, оның әлсіз және күшті жақтарын зерттеп, оқу бағдарламасын соған қатысты талдап, бизнес-білім беру, оқытушыларды бағалау, инновацияларды тиімді қолдану мәселесін көтереді.

«Финляндиядағы оқыту мәдениеті және информациялық және коммуникациялық технологиялар» атты зерттеуде (Яакко Панула, Юваскюле университеті- University of Juvaskyala) Финляндияда қолданылатын ұлттық білім берудің стратегиялық саясатын суреттеп, жаңа оқу бағдарламалары бірлескен оқытуға байланысты қарастырады және Финляндия үкіметінің осы зерттеуге байланысты жобаларды қаржыландырғаны және дуалды оқыту мәселесіне қатысты арнайы жобалар қаржыландырылған, оқытудағы мәдениет мәселесі арқылы студенттердің өзіндік жұмыстарды орындаудағы творчестволық қатынастарын зерттейді.

«Азия мен Сингапурда жаңа оқу технологияларын бағалау» (Анита Лундберг, Маргарет Картер, Сингапур ұлттық университеті (NUS) өте қарқынды дамып жатқан бәсекеге қабілетті қоғамда компьютерлік білім беру негізгі инструмент болып отыр. Қазіргі жаңа технологиялар студенттерге және педагогтарға қандай стресстер тудыруда оны шешудің жолы қандай сол сұрақтарды қамтиды, оқытудың творчествосы мен өнімділігін көтеруде экономикалық тиімді болатынын талдайды.

«Жоғарғы білім берудегі оқу үлгерімінің прогностикалық факторлары» (Эмилия Мартинс-Порту Университеті, Португалия). Білім беру концепциясы екі жақты процеске көп байланысты, оқу үлгеріміндегі «сәттілік» және «құлау» проблемалары қаралады. Зерттеуде жоғарғы білім берудегі оқу үлгерімінің кейбір предикторларын табу мақсат етіп қойған және оны индивидуалды (оқу үлгерімінің әлеуметтік, демографиялық, танымдық), академиялық және институционалды аспектілерін ескеріп зерттеген.

Сидней университетінде болып көптеген ақпараттар мен тәжірибелер жинақтадым. Сидней университеті әлемнің ең үздік университеттерінің бірі. Бұл университетті жұмыс берушілер мен оқытушылардың өте жоғарғы рейтингісі үшін мойындайды. Әлемдік 50 топ университеттерінің ішінде (QSхалықаралықрейтингісін қоса есептегенде) 25 орынға ие болып отыр.

Сидней университетінің ең үздіктер қатарында болуы зерттеулері өте жоғарғы деңгейде болуымен байланысты болып отыр, Австралиядағы барлық университеттердің көшбасшысы, 2017 жылғы CWTS Лейден рейтингі бойынша әлемде 29 орынды иеленді.

Сидней университетінде танысқан және қызықтырған зерттеулер, қазақстандық ғалымдарға да үлкен тәжірибелер бере алатынына сенімдімін, сондықтанда сол зерттеулерге қысқаша тоқталсам деймін. Шет елдік университет ғалымдары өз зерттеулерін үнемі өндірістен және әртүрлі әлеуметтік институттардан келген тапсырыстармен ара қатыстырып жүргізеді. Қиын мінез-құлықты балаларға

қатысты тәрбиелеудің ең үздік бағдарламасын жүзеге асыруға зерттеушілер іздестіріп, сол зерттеулерді қаржыландырған.

Осы тапсырысқа орай Сидней университетінің ғалымдары мінез-құлқында қиындықтары бар балаларға, яғни күрделі мінез-құлықты түзетуге арналған ақысыз бағдарлама жасап жаңа қаржыландыруға ие болған. Бұл бағдарлама мінез-құлықтарында үнемі мәселелері бар балаларға генетикалық деңгейде әсер етуге бола ма деген бағытта жұмыс жасап, бағдарламаны «Мінез-құлықтары күрделі (проблемный) балаларға генетикалық әсер етуді қалыптастыра аламыз ба» деп атады.

Баланың мінез-құлқын зерттейтін зерттеу клиникасының директоры, профессор Марк Дэддстың жетекшілігімен зерттеу тобы мен бағдарламаны жасаушылар денсаулық және медициналық зерттеулердің Ұлттық кеңесінен 846 000 АҚШ доллары көлемінде қаржы алған.

Зерттеушілер балаларының мінез-құлқында мәселелер бар Сидней қаласының барлық аудандарының ата-аналарын зерттеуге сыналушы ретінде қатысуға шақырып, олар 10 апталық зерттеуден өткізген. Ата-аналар өздері қалауымен тапсырыс беріп, клиникада өздері адын ала әңгімелесуден өтеді, аптасына бір рет бір сағаттық сеансқа қатысуға баланы алып келеді.

Зерттеушілер екі және сегіз жасар балалардың мінез-құлқындағы мәселелер, яғни агрессия мен үнемі айғайлай (байбалам салатын) беретін балалары бар ата-аналарға бала өзін жаман көрсеткен кезде оларға позитивті қатынасты қалай жасауға болады, тәртіпті қалай үйретуге болады деген сұрақтарға бағдарланып жұмыс жасаған.

Профессор Марк Дэддстың мақсаты осы бағдарлама баланың генетикалық тәуекелін (генетический риск ребенка) өзгерте ала ма соны тексеру болды. Зерттеуге 1000 отбасы қатысқан. Зерттеуде профессор Дэддс пен зерттеушілер тобы кортизол және окситоцин мен допаминдер гормондар үшін рецепторлық гендер жасай отырып, осы гендердың мінез-құлықты қалыптастырудағы жетекші рөлін көрсетеді, мәселен кортизол стресстің деңгейіне әсер етеді, окситоцинсенім мен жақындасуды, ал допаминдер зейінді жақсартады.

Зерттеушілердің пікірінше балалардың жеткіншек жасына келуін күтпей ақ балаларды өте ерте жасында емдеу олардың мінез-құлқын орнықты жасайды. Келесі зерттеудің міндеттерін белгілейді, эпигенетиканы қолдана отырып, «позитивті тәрбие үшін осы генетикалық рецепторларды тағы да қолдануға бола ма».

Тағы бір қызықтырған зерттеу Австралияда бірінші рет ата-аналарға арналған онлайн бағдарлама жасалған. Бағдарлама әкелерге арналған, ата-анамен жұмыс деп аталады (Parent Works), әкелер бала тәрбиесінде табысқа жету үшін оған осы бағдарлама нақты көмектесе алады. Болашақта аналарды да қатыстыру жоспарланған. Зерттеудің мақсаты миллиондаған аудиторияны қамти отырып, отбасында тәрбие стратегиясын дамыту. Арнай жасалған «Әке эффектісі» видео роликте теледидарда, радиода және онлайн бағытта таратылған. Бұл компьютерлік инновациялық бағдарлама әкелер балаға көп қолданатын қорқыту элементтерін ойынмен мадақтау арқылы күресу модульдарын көрсетіп, тиімді тәсілдерін береді. Негізгі мақсаты бала тәрбиесіне әкелерді көптеп жұмылдыру, тәрбиеде әкелердің жиі қатысуы.

Бұл Parent Works бағдарламасы видео, үй жұмысы және баланың мінез-құлқын қарап отыратын интерактивті қадағалаушы функцияны бірге көрсетеді. Бағдарлама 20 минутқа есептелінген. Осы жобаның жетекшісі Марк Дэддс «жылдамдықтағы балалар» теле сериалындағы ата-аналар мен балалардың мінез-құлық диапазонын талдай отырып, «психикалық денсаулық мәселесіне қатысты, атап айтқанда өте ерте жастағы балада кездесетін депрессия туралы баяндап, видеороликте көрсетуді ұсынады.

Parent Works онлайн бағдарламасы балалардың психикалық денсаулығы мен ересектердің жағымды әл ауқатын дамытады. Сидней университетінің психология кафедрасында келесі жобалар ұсынылып, қаржыландыру көздерін тауып, сол бағытта жұмыс жасауда, атап айтсақ, «Балалар ХХІ ғасырда сәттілікке жету үшін ойын мен қиял қалай көмектесе алады?», «Творчество-білім беру құралы ретінде».

Қорыта айтсақ әлемдік білім мен ғылымдар кеңістігіндегі көптеген жаңалықтармен таныс бола отырып, қазақстандық ғалымдар, біздер үшін көптеген зерттеу идеяларының бастамасын берері сөзсіз.

Әдебиеттер

1. www.ICP 2012. Cape Town
2. www.CBP 2015.Singapore
3. www.Sydney.edu.au

ДЕВИАНТНОЕ ПОВЕДЕНИЕ ШКОЛЬНИКА КАК СЛЕДСТВИЕ НЕБЛАГОПОЛУЧИЯ В СЕМЬЕ

Традиционно главным институтом воспитания рассматривается семья. То, что ребенок приобретает в семье, он сохраняет в течение всей последующей жизни. Это связано, прежде всего, с тем, что в ней он находится в течение значительной части своей жизни. Именно в семье человек проходит первый и наиболее важный этап своего становления и развития, усваивает образцы и нормы поведения, принятые в обществе.

Семья на протяжении всего периода взросления играет одну из определяющих ролей в формировании личности ребенка: его эмоционально-волевая, нравственная сфера, характер, особенности поведения формируются в семье. Семья – это первая в жизни человека общность или малая группа, благодаря которой он приобщается к ценностям культуры, осваивает первые социальные роли. Особый интерес к вопросам семейной жизни и, в частности, детско-родительским отношениям появился в последние годы в связи с кризисным состоянием современной семьи, увеличением количества проблемных семей. В семье закладываются основные личности младшего школьника, и к поступлению в школу он уже более чем наполовину сформировался как индивид. Семья может действовать в качестве как положительного, так и негативного фактора воспитания.

Положительное воздействие на личность ребенка состоит в том, что никто, кроме самого близкого для него в семье – матери, отца, бабушки, дедушки, брата, сестры не воспринимают своего ребенка лучше, не любят его так и не заботятся о нем. Никакой другой социальный институт не может потенциально причинить столько вреда в воспитании детей, сколько может сделать семья. Многие отечественные и зарубежные исследователи выделяют неблагополучную семью как один из основных факторов риска формирования девиантного поведения младших школьников. Данное утверждение вполне уместно, так как именно в семье человек проходит первый и самый важный этап своего развития и формирования личности, усваивает принятые в обществе образцы и формы поведения [1].

Актуальность данной темы обусловлена еще и тем, что дети в неблагополучных семьях подвергаются риску нарушения психического и физического развития вследствие жестокого обращения и перенесенных травмирующих ситуаций. Формы поведения, принятые от родителей, плохо поддаются изменениям и остаются на всю жизнь. Так, например, замкнутость, скрытность и озлобленность в неблагополучной семье в последующем становятся обычными компонентами жизни детей, переходящих во взрослую самостоятельную жизнь [2]. Таким образом, в младшем школьном возрасте начинает сильнее проявляться девиантное поведение в виде агрессии, нецензурной брани, потребления алкоголя и табака.

Психологическая сущность социального отклонения, в частности девиантного поведения учащихся начальных классов, может быть определена, если известно по каким психологическим закономерностям протекает данное явление, какие составляющие его образуют. Два обстоятельства становятся самыми важными предпосылками таких отклонений. Алкоголизм родителей, пренебрежение детьми, попустительство, безразличие взрослых, примыкающих на жестокость, способствуют на самых ранних стадиях роста к их патологическому развитию, в отличие от более поздних, при которых неблагоприятная семейная обстановка – лишь обременение, а вовсе не обязательная предпосылка. Семья обуславливает раннее развитие ряда начальных форм девиации, а именно – трудновоспитуемости, нервных расстройств и т.п. [3].

Даже в самых обычных, устроенных, благополучных, на первый взгляд, семьях, часто случается непредвиденное. Родители озабочены зарабатыванием материальных средств, поэтому уделяют воспитанию детей 1-2 часа в неделю, а иногда и того меньше. Вследствие недостатка семейного воспитания, детей учит улица, телевидение. Они смотрят фильмы ужасов, боевики, эротику, даже новости они называют «современный боевик». Потребности учащихся растут. Сначала, он хотел покупать каждый день шоколадку, родители ежедневно дают ему деньги на неё. Потом, он хочет покупать каждый день и сладкую воду, на что родители ему тоже дают деньги. Но хорошо, если он покупает именно воду и конфеты, а не сигареты, клей, наркотики, бомбочки... Ребёнку не хватает денег, родителей нет дома, и он начинает брать деньги без спроса, мотивируя тем, что «родителей нет дома и не у кого спросить» или «для кого, как не для меня родители их зарабатывают». А в школе их одежда, внешний вид – ухоженность, причёски, обеспечение учебниками и учебными принадлежностями, имение карманных денег – всё это превозносит их над другими учащимися, а отсутствие этого унижает и ставит в графу «малообеспеченных».